Глобализацията или деглобализация: размисли върху съвременната геополитика

Георги Маринов[*]

Понятието глобализация като термин се споменава по повод и без повод като мантра, като някаква даденост и не подлежи на повече изследвания, коментари и апологетика. Така ли е обаче?

За да се излезе от тази кръг разнопосочни разбирания (вероятни верни сами за себе си) на процеса на глобализацията са налага отново да се анализира неговата същност и измерения. Особено в новото време, в началото на 21 век! Много са определенията за същността на процеса на глобализация и за времето и за пространствата, в които протича. За едни изследователи времевият хоризонт на зараждането на процеса е от началото на човечеството до наши дни, за други от няколко века. По същността също се дават различни дефиниции, повечето също верни като тълкуване на процеса.

Според нас, глобализацията е **висш стадий на интернационализацията на международния живот в практически всички аспекти и измерения.** Следователно процесът има всеобщ характер. От една страна се наблюдава разширяване на неговия обхват с включване на нови области и утвърждаването на вече включените, а от друга се наблюдава развитие на процеса в дълбочина в по-ограничени сфери и пространства. Вторият аспект дава съдържанието на **регионализацията** като съпътстващ елемент на общия процес на глобализация, която, поне за сега, се изразява в развитите форми на интеграционно взаимодействие. Например, регионалната интеграция, която протича доста интензивно в рамките на Европейския съюз, в минало време - в рамките на СИВ, а от отскоро и в евразийското пространство (Евразийският икономически съюз). Трудно се аргументира логиката на регионализацията: предшества ли, съпътства или е резултат от общия процес. Но не това е най-важното и тя не променя общата характеристика на глобализационния процес.

Следователно ширината и дълбочината на процеса на глобализация са два негови основни параметри. Останалото е въпрос на механизми и инструменти на управление на процеса. Но и на идеологии! Прекомерното и не издържало историческото време идеологическото обременяване на процеса на глобализация и регионализация е основната причина за движение, но и за прекъсване и прекратяване на действието на процеса в определени пространства, например в това на СИВ. Не е изключено подобна съдба да сполети и сегашната, приемана за успешна европейска икономическа интеграция, считана едва ли не за прототип на бъдещото развитие на света. Прекомерната й политизация (стремеж към Политически и военен съюз) се базира на висока доза идеологеми и нагласени принципи! Затова тази приемлива теза става все по-спорна на фона на противоречиви, конфликтни в много случаи и най-вече заради не особено положителните резултати! Вероятността това да стане (разпад на ЕС) се увеличава, ако не се промени радикално философията на управление на интеграционния процес в пространството на евросъюза. С разбиране и много внимателно трябва да се вникне в смисъла на издигнатия от „Вишеградската четворка" тезис, че е нужен „нов проект за Европейския съюз". А не да се разглежда като опит да се торпилира провалено „единство" на ЕС от досегашното му наднационално управление. За какво единство може да става дума след като „скоростната кутия" на Европейския съюз няма ефективни лостове за превключване от една скорост в друга, от по-ниска към по-висока. Типичен пример е страната -членка България, която се движи единствено на „първа скорост". Основната причина за това се крие в „управленската импотентност" на преходния политически елит на страната. Но необяснимата (или лесно обяснима) и криворазбраната „толерантност" от страна на

[*] Георги Маринов
Бургаски свободен университет

„висококоростните" страни - членки като Германия и Франция също носи своята отговорност за това. „Социалистическите" прегръдки, потупвания по рамото и лицемерни похвали (неотговарящи на българските реални икономически и социални постижения) доведоха до това, че България се закотви твърдо на последно място и в ЕС и в Европа по всички възможни социални, икономически и технологични показатели.

Процесът на глобализация има съществено значение за формирането на световния геополитически и геоикономически ред. Редно е да се подчертае, че този „принос" на глобализацията също е идеологически утежнен, факт, който ще се докаже с проследяване на парадигмата на развитието на човечеството. САЩ като първа икономическа, технологична и военна сила през миналия век използваха именно еволюционната логика на глобализацията за да установят световен ред и модел на развитие на човечеството, отговарящ на техните доктринално заложени имперски цели. В теоретичен и практически аспект това е неистов стремеж за установяване на вечен еднополюсен модел на световен геополитически и геоикономически ред. Тезисът „на всяка цена" вече е достигнал своя абсурд. Без да се отчита диалектическата логика за спираловидното историческо развитие, неговите повратности, технологичен възход, появата на нови предизвикателства и промяна на позициите на субектите!

Какво се разбира под глобализация!

От философска гледна точка приемаме глобализацията като **еволюционен процес,** който съпътства развитието на човечеството. В този смисъл процесът на глобализация възниква с от първите часове на съществуването на „homo sapiens". Не е наша задачата (макар че е много интересна като тема) да коментираме първоначалния еволюционен тласък, турболенциите, които следват след това и (не)усъвършенстване на човечеството. Следователно, глобализационният процес следва логиката на последващата еволюция на човечеството. От тази гледна точка приемаме, че процесът на глобализация е **общочовешки** (земен, планетарен, вселенски) **проект**, който се характеризира с висока степен на автокодирана (или кодирана!) **самоорганизираност и регулираност.**

От друга страна, движението на процеса се осъществява и направлява от обществени субекти и в този смисъл процесът има **организиран** характер. Организираността има едно съществено измерение – **управление** на процеса. Инструментите и механизмите за управление на процеса на глобализация са детайли, но съществени, особено когато се намеси идеологическият момент в неговите геополитически и геоикономически измерения!

Къде се крие противоречието в двата аспекта на процеса – еволюционният (самоорганизираният) и организираният (управленския)?

На първо място в **целите** на процеса на глобализация. От гледна точка на еволюционния аспект процесът на глобализация като неписан общочовешки проект (или написан, загатнат в древни и по-нови папируси) следва да доведе до **хармоничен модел** на развитие на човечеството **- интегриран и равноправен в своето многообразие социокултурен и икономически свят.** С висока степен на вероятност може да се допусне, че такъв модел на развитие на човечеството е закодиран в Стария и Новия завет на библиите

От аспект на управление (организираност) на процеса се наблюдава **подменяне на тази общочовешка хуманна цел** с други цели, които обслужват интереси на силните глобални субекти, възникващи и изчезващи през различните исторически епохи. Това е неоспорим факт в историята на човечеството, доведен до абсурдни измерения в най-новото време.

Следователно, Quinta Essencia на проблемите на глобализацията се крият не в неговата кодирана предначертаност, а в постоянното дебалансиране на еволюционните дадености (параметри) на процеса, причината за което са преднамерено изкривени действия (съответно резултати) по неговото управление. Подобно на нарушения баланс човек - природа! От това следват флуктуации и деформации в закономерния процес на глобализация, подмяна

на ценности, вкл. с изкуствено създавани дестабилизиращи фактори.

Не случайно в последно време се увеличават оценките за появата на съпътстващи и нарастващи елементи на **деглобализиране** на процеса. Един от корифеите на американската глобална геополитика, Х. Кисинджър, нарича този нов негативен аспект на глобализацията – „глобална дестабилизация", „разрушаване на световния ред". Естествено на онзи „световен ред", на който той е един от идеологическите и прагматични доктринални архитекти през миналото столетие. (1). Той не намира смелост да признае, че установеният световен ред се **саморазрушава в резултат на деконструктивни дейности** на неговият създател - САЩ, геополитиката на които в края на миналото и началото на това столетие достигна върхна точка на цинизъм, изразяваща се в самообожаване, сравнимо само с Бога. Новата Военна доктрина на САЩ, оповестена в началото на 2018 г. с извеждането на безапелационни врагове на САЩ субекти като Китай и Русия, дори и такъв имагинерен субект, но с нарастваща ядрена мощ като Северна Коря, ясно индикира скъсването на САЩ с историческия реализъм, който постепенно, но твърдо отстъпва в най-новото време на развитието на човечеството с **изкуствено** създавани реалности. Те все още смятат, че химерата „еднополюсен модел" за развитие на света с доминация на САЩ във всичко и за винаги е тяхна и едновременно на цялото човечество единствена съдбовност. Това е фатална грешка на мислене: да слагаш равенство между американската мечта (American Destiny) и световната съдба (World Destiny).

Така че деглобализацията, по-точно на **американския модел на глобализация**, вече е неопровержим факт като важен аспект на процеса. Ако се отърси от „американската обремененост" процесът на глобализация ще придобие други параметри на развитие, ако не изцяло, то далеч по-близки до еволюционно заложен духовен проект. И за това свидетелстват нововъзникващи сериозни процеси и явления. Параметрите и аспектите на това предположение не са изяснени окончателно от политическата и икономическа наука. Очевидно става въпрос за преодоляване на сериозни деформации в организационния аспект на глобализацията като цяло и на негови отделни характеристики. Засега едно е безспорно ясно: **деформирането на еволюционния процес е пряк резултат от човешката управленска дейност!**

Къде трябва да се търсят причините за това? Безспорно отговорите за тези деформации и изкривявания на общочовешкия процес на глобализация се крият в историческия отрязък през последните сто години, т. е. във времето на т.нар. „голям балон". Това е времето през което САЩ като държава с най-млад, но силен ГеоКод успяха да конструират матрица, модел на глобализация „Made in USA". За това способстваха десетки обективни фактори. И една странна, обречена пасивност от страна на повечето други, не по-малко силни субекти! Процесът протичаше еднопосочно, независимо, че в отделни периоди той затихваше, но не спираше (Втората световна война, Студената война, съвременната хибридна война).

САЩ идеологически (неолиберализм) и прагматически (като геостратегия) наложиха **икономическият подход** за развитие на глобализационния процес. През последните няколко десетилетия икономическият подход се допълни (обогати) с финансовия инженеринг. След като се разбра, че е невъзможно да се комплиментират социално-културно и духовно нито субектите - държави и индивидите (провалениия експеримент в ЕС), всички сили и средства се концентрираха във финансово - икономическата глобализация, съпътствани с непрекъснати опити за културно - духовна глобализация най-вече с средствата на медиите и киберпространството. В редица отношения успехите са безспорни. Те засягат главно индивидите. „Роди" се еднотипният „мобилен човек". На негова основа ускорено се формира „homo economicus". „Homo sapiens" все повече се материализира, оставяйки духовната си същност на заден или никакъв план. Постига се първата стратегическа цел: все повече „homo economicus" се откъсва от тяхната национално – народностна и духовна кодираност. Но се оказва, че по-голямата част от населението на света ускорено се социализира, т.е. обеднява. И за сметка на това се укрепва неговата духовна кодираност. Както се получи с бетонирането на

мюсюлманския свят. В немалка степен и на православието. И още нещо интересно: в субектите, двигатели на икономическата глобализация, непрекъснато и активно се работи върху укрепване на геокодираността на техните индивиди! Заслужава родните политици да разсъждават по този въпрос!

Що се отнася до **геоикономическите аспекти** на глобализацията, нещата стават все по-спорни и конфликти. В американският модел е заложена една стратегическа цел - поставяне под контрол и тотален диктат на всички икономически субекти, било то държави или компании, които разполагат със сериозни стопански ресурси. А тези субекти се оказаха не на американския континент, а в цитаделата на „Hart Land-a" - Русия и Африка. И започна Великата световна геоикономическа война. САЩ никога нито военно, нито икономически не са воювали на собствена територия. Двете кръвополитни стълкновения са вътрешно-пространствени: избиването на индианците (с цел анексиране на техните земи) и вътрешната гражданска война. Те не знаят какво да се жертват невъзвратими вътрешни ресурси в битки срещу външен враг на собствена територия: хора, селища, материални и културни ценности. При тях георефлексът за самосъхранение и оцеляване никога не е стоял драматично. И (гео)икономическите си и военните си интереси те решават винаги в други пространства. И затова загиналият някъде американски войник е семейна трагедия, а загиването на хиляди, стотици хиляди и милиони някъде граждани на други страни е просто статистика. Американска демократична логика? И затова са обявили в своята външнополитическа доктрина, че всяка точка на земното кълбо, която те (САЩ) считат, че е зона на техни стратегически интереси, могат да защитават с всички възможни средства, вкл. военни! Затова в геоикономически план, използвайки моделирани от тях инструменти на глобализация, се преследват ясни и опростени цели: природните и други икономически ресурси в различните пространства на света, независимо кой ги експлоатира като производство и пазар трябва да обслужват американския модел на глобализация. И тъй - като геоикономиката в чист вид не е всесилна да обслужва тези цели се прибягва все по-често до арсенала на геополитиката и кратополитиката: вътрешни преврати, цветни революции, арабски и други пролети, икономически санкции, митнически бариери, политическа и военна принуда за заобикаляне на енергийни трасета, милитаризиране на държави и групи от държави и т.н. При това трябва да се отбележи: далече от границите на САЩ. И за тази цел поддържат най-големият военен бюджет в света.

Глобализационният процес като управление

Как се организира процеса на глобализация?

Има два подхода. Единият да се следва **логиката на еволюционния модел.** Оказа се, че е невъзможно и се доказва от самия развой на човешката история. История на имперски амбиции, възникване на имперски колоси и тяхното последващо сгромолясване. История на периодично историческо преместване на световните центрове за развитие на света - политически, икономически, банково - финансови. Другият подход, да се **моделират матрици на процеса,** които съществено се отличават от първоначалния замисъл. Теорията и практиката показа, че е избран втория път. Защо? Отговорът не е труден! Субектите с претенции да управляват процеса са силно идеологизирани и геополитически обременени. И не само (гео)политически, но и конфесионално. И дори сакрално обременени! Затова при тях доминират **себични** национални, конфесионални, регионални, корпоративни и финансови интереси. „САЩ и другите" - тази цинична фраза е реалност като геополитика по отношение на другите субекти в света, независимо дали са силни или слаби. За това работи и англосаксонската конфесия – протестанството, която все повече се отдалечава от общоприетите норми на християнство, дори от католицизма. Прокламират се крайно национални интереси, произтичащи от кодираността на САЩ като сравнително нов исторически субект и утвърдени кодекси на поведение (конституция, съвременна версия на Библия) в обкръжаващата среда. Те слагат своя отпечатък върху модела на управление и организиране на процеса на глобализация и регионализация. Затова целево се поставят

силни идеологеми за тотална глобализация с крайна цел доминация и хегемония. По право това е функция единствено на САЩ? При скорошното изслушване в Сенатската комисия на поредния държавен секретар на администрацията на Д. Тръмп, Помпео, същият ясно преповтори тази теза: "САЩ са уникални и изключителни", докато Русия например са само „уникални". Една уникалност може да бъде принизена и зачеркната, но изключителността никога! Отново американска логика!

Да отговорим и на въпроса: ако САЩ наистина с възможности и желание за лидерство и амбиции да управляват света се уповаваха на истинските библейски и изконни демократични ценности, може да се предположи, че биха били подкрепени от всички субекти на света. Разбира се при положение, че и те приемат еволюционната цел на глобализацията. В такъв случай кой субект или кои субекти ще са „локомотивът" на процеса на глобализация вече е без особено значение. За съжаление нещата не стоят така! Затова други водещи субекти в света, считани доскоро, че са „колоси на глинени крака (Китай, Русия, Индия и др.) открито поставят въпроса за многополюсен свят като първа радикална стъпка в корекцията на процеса на глобализация и неговото приближаване до първоначалния замисъл и тласък. От неистовите в последно време действия на архитектите на американския модел на глобализация (агресивни хибридни действия срещу десетки субекти в света, безцеремонно едностранно денонсиране на важни международни договори, касаещи бъдниите на света - климата, ядреното разоръжаване, основополагащи търговски съглашения, обявяване на непознати досега мащабни търговски войни, демонстративно игнориране на парламентарната демокрация, на функциите на СБ на ООН във връзка с предприемане на агресивни военни действия срещу суверенни субекти и т.н.) е повече от очевидно, че демократичен, неолиберален модел на глобализация е приемлив и удобен само докато обслужва интересите на претендиращият за вечно световно лидерство субект. След като отпадат условията за това се появяват „дестабилизационните елементи". Да, не можем вече да не се съгласим с Х. Кисинджър: това наистина е „глобална дестабилизация" с надеждата, че с нови „стабилизационни" механизми, които ще я последват за управление на света, САЩ ще си върнат отново своите безапелационни лидерски позиции. И когато се задава въпроса възможно ли е да се случи нещо подобно като трета световна война, водена преимуществено с военни арсенали, то отговорът се крие именно в тази неизвестност, наречена „възможност". Ако се окаже нереална геополитическата хипотеза за „удържане на сегашните позиции", то инспирирането на процес от локални към регионални и към глобален военни конфликти изглежда вече не толкова абстрактно! Да се надяваме, че планетарната човешка мъдрост ще надделее над геополитическата глупост и безумие! Факт е, че в началото на 21 век глобализацията като основа на човешкото развитие се превърна в поле на все по-изострящи се противоречия. Какви са те и каква е тяхната характеристика?

Американският модел на глобализация

Повече от очевидно е, че американският модел на глобализация изисква две непременни постоянни условия:

- те да бъдат **неоспорим лидер** в управлението на процеса
- и да **има постоянно някакъв враг.**

Първият постулат е ясен, затова се спираме на втория. Враг трябва да има обезателно и да се афишира като пречка на процеса и разбира се на целевата функция на САЩ за неоспоримо лидерство в световното развитие по неговия модел.

Враговете се степенуват! Да припомним: войни срещу Царска Русия (японската, Първата световна война), тотален кръстоносен военен поход срещу Болшевишка Русия - СССР (военната интервенция на западните държави - 1918 г., войната на Полша със съветска Русия (1920г.), т.нар. „финландска война" (1940 г.), преди това японската интервенция през Монголия и Втората световна война като най-унищожителният елемент от този поход). Нещо ново! И понастоящем (края на миналия и началото на новия век) се водят мащабна хибридна война (уж свършила Студента война) срещу **капиталистическа олихархична** Русия. И да не се остави в забвение знамето на антикомунизма (издържало проверката на

историята) към този субект (който все се смяташе за „колос на глинени крака" след разпадането на СССР и Източния блок) се прибавиха Китай и страни като Северна Корея, Куба. Комунистическата идеология (неприемлив вариант за историческо развитие на държавите и народите от гледна точка на либералната парадигма) като мотиви за агресии срещу тази славянска държава се изместиха от прокламирани ценностни постулати, наречени демократични принципи. Такива принципи наистина има, те са формулирани от древни времена, от умни мислители, но „осъвременени", а по-точно казано целево видоизменени от либералната и неолиберална доктринална машина на САЩ. Да се стимулира формално прилагането на подобни принципи се оказа не дотам сложна работа! Лесно става, като печатането на американски долари! Отговорност за силовото им налагане няма, но и няма международна юрисдикция, която да приеме задължителен силов механизъм за принуждаване на други неизгодни субекти да ги спазват! Слабите просто се унищожават под лозунга „износ на демокрация" и неолиберални парадигми с прилагането на високоефективни геополитически технологии. Когато целта да се разрушават с лекота изконни кодекси на национални Геокодове се усложнява се прилагат бездоказателствено военно - силови средства. А това не е демократично! Пренаписване и пренареждане на основополагащи международни принципи в съвременните условия на глобализация, както и на исторически истини, вече е „първолаческа работа". Без носене на историческа и международна отговорност. Така бяха тихомълком пренаредени от САШ известните „хелзински принципи" от 1975 г. Така Полша пренаписва понастоящем историята за избиването на полските евреи! Така се осъществяват военни агресии и „демократични" анексии. Известна е сентенцията: принципите се измислят за да се заобикалят и да служат за оправдание в повечето случаи за неправомерни действия от субектите. Идеален пример е България: спазването на върховенството на закона е чиста проба „законово прикритие" за незаконни действия: присвоявания, корупция, съдебна несъвместимост и т.н.

Но основният нарушител на основни демократични принципи в международен мащаб са самите САЩ. Така се родиха световният тероризъм, хаосът в десетки пространства и държави на света (подкрепен от специална теория за управляемия хаос), мигрантският глобален проблем, „историческият опит" да се разкъсват безнаказано държави (Югославия, Афганистан, Египет, Ирак, Либия, Сирия) и да се създават държави джуджета или буфери, лесно управляеми като Косово, Черна гора, Украйна.

Идеологическата платформа и стратегическа цел на противопоставяне обаче остана непроменена - Русия. Роди се явлението геополитическа агентура като национално, регионално и световно явление, която с лекота предава национални, регионални и международни интереси за „тридесет сребърника". Но бумерангът се връща: референдуми за отцепване, за самоопределение, за правене на държави (Каталуния, Шотландия, Белгия, Канада, баски, кюрди), апетити за културни и административни автономии. Неприкрити имперски апетити за анексиране на земи и пространства! Изводът е очевиден: използването на антикомунистическа реторика (любимо занимание на управляващата политическа класа и у нас вече три десетилетия) е за поддържане на „огъня" - без значение дали реално са комунистически или капиталистически Китай и Русия са обявени за врагове на САЩ, срещу които трябва да се води непримирима битка. Защо? Защото пречат на глобализационните цели на американската гоеополитическа доктрина. Защото се превръщат в икономическа, технологическа и военна сила, способна да конкурира във всяко едно отношение САЩ. Защото това е имплантирано в тяхната Конституция и последващи доктрини. Защото те (САЩ) стриктно спазват и прилагат основния геополитически закон за противоборство между Силите на Водата и Силите на Сушата. Макар, че Картаген и имперски Рим отдавна не съществуват, се прави всичко възможно да тлее огъня на това **историческо противопоставяне!** „ Hart Land-a" трябва да бъде унищожен или превзет, трансформиран! (2)

При такава агресивна геополитика, провеждана с безогледни и далеч от международните принципи и демократични

ценности средства и механизми, на отсрещната страна не й остава нищо друго освен да действа по начини, който считат, че са най-адекватни в „предизвиканата умишлено геополитическа обстановка“. Така се пренебрегват и дори зачеркват общи, при това най-добрите ценностни постулати на човечеството и постигнати в различни периоди целесъобразни от гледна точка на Мира международни договорености.

Втората категория врагове се създават доктринално в различни мозъчни центрове за да се използват най-ефективно като средство за противопоставяне отново срещу Силите на Сушата (Hartland-a), най-вече срещу Русия и Китай. Изглежда тази геополитическа материя е трудна за „смилане” дори от такива опитни субекти като САЩ, защото впоследствие настъпват неприятни изненади. Инспирирайки създаването на „Ал Кайда”, „Мюсюлманските братя”, „Ислямска държава” и други „братски мюсюлмански сдружения“, всъщност генерираха тлеещите преди това в Корана идеи на световния тероризъм. Оставаше да се реши проблема с неговата държавност. И сбъркаха концепцията! Виртуално съществуващ, непространственият тероризъм излезе извън геополитическия контрол и се намести в цялото геопространство на Земята. Опитът за коректив е също неуспешен. Случайно ли влезе в оборот понятието „Ислямска държава”. Не разбира се! На световния тероризъм с първоначално замислените негови цели (средство срещу Русия и други подобни врагове) рано или късно ще му е нужна територия. Още една държава - субект, враг на Русия и Китай - идеален сценарий. Ако не беше намесата на Русия, за тази цел бе предназначена територията на Сирия. Затова и сега САЩ спасяват остатъците от ордите на Ислямска държава и дискредитират с добре замислени сценарии САР. На тях им е нужно пространството за нова „дружеска държава“ – враг на Русия. Пространство ще им бъде намерено? Рано или късно! И това не е мрачно предчувствие или прогноза! А реална геополитика (Real Politik) на определени субекти преди всичко от англо-саксонския ареал! Или пространство ще бъде завоювано от самите радикални ислямисти или ще им бъде „заделено” специално за държава? Вероятно ще бъдат и международно признати като „демократизирано ново държавно формирование”. Като Косово! Иначе как да си обясним „някои специални грижи“ по спасяване на терористични формирования? Прокламираният от ислямския фундаментализъм геополитически проект за „ислямски халифат” не е илюзорна или атрактивна идея. Тя вече излиза извън виртуалния си проект! Възникналият и вече неугасващ мигрантски проблем и реалните световни тенденции за увеличаване на населението за сметка на черния континент, мюсюлманския свят и Латинска Америка постепенно обръща етноструктурата на населението на света. И поставя под угроза завоюваните финансови бастиони на западния транснационален капитал. А те са фундамента на това, което се нарича западен капитализъм. Рано или късно икономически реванш от страна на „бедния Юг” ще бъде инкасиран. Именно опитите на някои държави да предприемат такива действия им струваше унищожаването. И очевидно е, че САЩ влизат в спирала на опасно несъвпадение между своите кратко, средносрочни и дългосрочни цели и целите на световния тероризъм и неговия идеологическа и политическа основа - ислямският фундаментализъм. От това страдат и ще продължават да страдат много субекти и народи в света. Световен Халифат, о...това вече противоречи на американската мечта за World Destiny! Западна Европа, част от „Hart Land-a“, се мъчи да провежда относително благоразумна политика по всички тези въпроси, но непрекъснато е вкарвана в „ъгъла със силни геополитически крошета“, заложени хитроумно още с „План Маршал“.

Третата категория врагове са „дружеските“ държави. Подобно на американското военно понятие „дружески грешка при обстрел на свои или съюзници” нещата след грешките винаги завършват с „happy end” (добър край). Това е интересна и доста широка тема, която ще отнеме много място и време за анализ. Но ще се докаже с поредното лицемерие (твърдост) на САЩ с въвеждането на не либерални митнически тарифи в търговията със стомана и никел. Усложни се допълнително икономическото развитие на ЕС, Япония, Русия, Китай и други страни. „Дружеските държави” просто ще

преглътнат за пореден път горчилката на американската геоикономическа доктрина. Изглежда е отминало времето на безропотно преглъщане, защото ответните реакции на тези санкции играят ролята на опасен за американската икономика бумеранг. През двадесети век САЩ са инициирали над 110 икономически санкции срещу различни субекти и организации, най-вече срещу Hart Land-a. А това, което сътворяват в началото на двадесети и първи век е връх на антипазарна логика!

Краят на еднополюсния модел

Крахът на еднополюсния модел на световен ред, въпреки отчаяната и яростна съпротива на САЩ вече не предизвестен, а **очевиден исторически факт** с множество геополитически и геоикономически последствия и разместванията. Процесът е необратим!

Двуполюсен модел вече не е възможен поради обструкцията на САЩ и нежеланието на другия за сега възможен друг субект, партньор за това - Китай. Последният няма никакво намерение да играе „втора цигулка" в световните дела. Матрицата на следващия модел на световен ред няма да е и триполюсен, защото третият претендент за това - Русия, също няма претенции (поради своята все още икономическа недостатъчност) и е твърдо за многополюсен модел за развитие на света. **А и единствено двустранно партниране със САЩ по световните дела се оказва доста хлъзгава и неблагодатна почва.**

За да постигне равностойно партньорство в световните дела Китай се нуждае от още усилия и време. И те бяха ясно формулирани и заявени наскоро (началото на 2018 г.) Открит е въпросът ще бъде ли за сметка на трети стратегически партньори подобен процес! И как ще погледнат останалите субекти, водещи и набиращи сила на един двуполюсен световен ред? Отговорът е ясен – двуполюсен модел САЩ - Китай е **неприемлив вариант** не само за двете държави, но за почти всички субекти в света. Китай до 5-10 години ще изпревари във всички области САЩ. С изключение може би на военната област. Но военният паритет на Русия е достатъчен като застраховка! Следователно от междинен период на световен ред се нуждае не само Китай, но и Русия. В този период те ще увеличават своята геополитическа и геоикономическа мощ. Историческият опит от миналото и това десетилетие показа, че със САЩ не е възможно да се дели световната геополитическа „баница", мощ и световни позиции, дори с най-верните им съюзници. Дори в епохата на относително равнопоставяне като суперсили това не се отдаде на САЩ и Русия (тогава СССР) да постигнат конструктивно управление на света. А последните изпълнения на американската геополитика като реални действия изключват възможността Китай да се хване на „хорото на САЩ" в един „двуполюсен световен ред".

Така, че **многополюсният модел като световен ред е най-реалната бъдеща матрица на световен ред.**

Многополюсният модел устройва е удобен и за други водещи субекти като ЕС и водещите страни в него (ще се намали геополитическият натиск върху политиката на евросъюза), Япония (исторически обременена с Договора със САЩ) и на дузина други, набиращи икономическа мощ държави като Бразилия, Индия, Израел, Турция и т.н. Следователно историческата спирала връща диалектиката на световното развитие като модел в периода преди Първата световна война и между двете световни войни. Разбира се на ново качествено равнище. Въпреки геополитическите маневри в ООН и в други организации и сфери на влияние, САЩ в края на краищата ще се примирят с ново формиращо се статукво на световен ред. Даже и заради ясното доказателство, че не могат да носят геополитическото, а и моралната отговорност на управление на еднополюсен модел. Предполага се, че форматът Г-20 ще се окаже взаимноприемлив за всички субекти за решаване на повечето световни дела. Възможен е и друг формат? Вероятно ще се конструира нова матрица на световния ред с усъвършенствани или радикално **нови носещи фундаменти.** Но това е въпрос на по-отдалечено бъдеще! Засега водещите субекти се нуждаят от **междинен период!**

Понастоящем усилията на САЩ и останалите водещи субекти са насочени към

утвърждаване на възможно **най-добри изходни геополитически и геоикономически позиции в предстоящата битка за нов световен ред.** Това е истинската причина САЩ и представителите на постоянно бламиращата се западна демокрация да обявяват „световна хибридна война“ срещу своите опоненти. В тази връзка са и атаките срещу ООН, предложения за преформатиране на състава и функциите на Съвета за безопасност (ветото), на организацията като цяло, както и на други междудържавни структури (като СТО, Организацията за забрана на химическите оръжия и други), които вече не „вършат” работа в полза на лидера - САЩ. Няма поле, което да не обект на противоборство. Включително и такива, които доскоро бяха идеализирани и по възможност държани настрани от голямата политика като спорта например, недоказани провокации (случаят в английския град Солсбъри), провокативно игнориране на международни договорености и функции на национални парламенти.

Как да се изгради конструкцията на многополюсния модел? В отговора на този въпрос се крие и сложността на съвременната глобална геополитическа ситуация. И не е важното кои субекти ще формират неговата матрица. А неговото съдържание!

Първо. И в многополярния свят ще има също водещи, полупериферийни и периферийни субекти. Ще останат ли на заден план суперсилите? Вероятно, няма да я има тази показност, която сега присъства в различни форми. Несъмнено е, че около водещите ще се групират субекти с лабилни суверинитети. Ще останат зоните на интереси и водещи национални приоритети главно на можещите субекти. Не следва да се очаква някаква мобилност в тяхното подреждане, а по-скоро търсене на „съмишленици” - субекти в тяхна подкрепа.

Второ. Едва ли може да се очаква особена стабилност на многополюсната матрица. Ще следват периоди на относително балансиране и дебалансиране. Основните изисквания за действието на основния геополитически закон ще продължат да действат. Изострени глобални и регионални геополитически ситуации принципно не се изключват и всичко ще зависи от действеността на консенсусно приетите механизми за регулиране и контрол на международните отношения.

Новата технологична революция

Прогнозирани и **непредсказуеми технологични фактори и глобални предизвикателства.** Човечество вече навлезе в такъв етап на развитие. Технологичните усъвършенствания и научни открития създават качествено различна глобална ситуация за взаимодействие между субектите. На този етап обаче по-скоро се повтаря модела на класическия колониализъм, който от икономически и социален в последващия етап (след Втората световна война) се трансформира в „технологически колониализъм” понастоящем. **Към икономическата и социална бедност на 80% от световните субекти се прибави „технологичната пустота” в тях.** Към икономическата поляризация и стратификация се добави технологичната. Това, че седем души в света владеят над 50% от световното богатство е печален факт за човечеството. Но ще е вече трагична катастрофа, ако те или един или два субекта - държави или ТНК сложат ръка върху разработваните нови свръхтехнологии. Някои от тях вече са факт! Учените вече предупреждават за последствията от развитието на изкуствения интелект. Той ще е с последствия като световния тероризъм сега: проблематичен за ефективен контрол. Със своите неограничени суперинтелектуални възможности той може или да бъде насочен или да генерира сам унищожителни задачи. Бедна ни е фантазията какво може да се случи, ако попадне на „благодатна“ почва!

Споменатия по-горе корифей на американските геополитически доктрини, Х. Кисинджър, в цитирания материал недвусмислено търси основната причина за глобалната дестабилизация именно в технологичния фактор и най-вече в неговото недалечно бъдеще. Вероятно, той има предвид, че технологичните възможности на повече от един субект - държави в света вече се изравняват и именно технологиите стават решаващият фактор за световно доминиране. А известно е, че първо новите технологии намират приложение за военни цели. Тогава какво следва? Изглежда

човечеството не се отдалечава от мащабна световна война, напротив приближава се към нея. Новите технологии оръжия ще бъдат хуманни! Каквото и да се разбира под това те не ще са в състояние да осигурят превес в един световен конфликт или отново ще доведат до поредно „въздържане". На предизвикателствата на новите руския оръжия, САЩ с усмивка възкресяват проекта за „звездни войни". Какво значение има за човеците, че Земята ще изгори на своята повърхност или чрез изпаряване на нейната атмосфера?

В тази насока следва да се отчита и т.нар. „световен енергиен преход" – генериране на нови източници на електрическа енергия. Преходът от въглеродни източници на енергия към нови, не означава, че в близка време ще свърши ерата на нефта и природния газ. Но превръщането и на новите източници на електрическа енергия също бързо се превръщат в оръжия на геополитиката и геоикономиката. Ако това не се промени новите високи технологии, енергийни и други ще носят не по-малко беди на човечеството от въглеродните енергийни ресурси!

Възможни бъдещи алтернативи

Американският модел на глобализация е дискредитиран, но все още налага своята парадигма. Очертават ли се реални алтернативи за промяна и в какво посока да се търсят. Че човечеството е на кръстопът в началото на 21 век, това е безспорно. Но пътищата на един кръстопът са най-малкото четири. Коя е вярната посока при все повече усложняващата се световна геополитика? И което е по-важно, генерирането на идеи за излизане от примката на световния пъзел, стегнат от доминиращите в края на миналия и началото на новия век субекти, не се свежда единствено до моделиране например на „нов световен финансов инженеринг", екстравагантни идеи като „дженджърството" (в което може да има и полезни идейки), „социализиране на капитала", новите виртуални валути - биткоинтите (които страшно намирисват на балоните от 2007-2008 г.), но отлагат засега краха на американския долар, засилването ролята на петроюана и т.н.

Става въпрос за реалистична алтернатива, която **да върне глобализационния проект** към първоначалния му замисъл (от Бог). Моля да бъда извинен (подобно на мнението на много други далеч, далеч по авторитетни корифеи на науката като А. Айнщайн и десетки други), но тогава в зората на човечеството няма друг автор освен Бог! С удоволствие ще цитирам такъв, ако ми бъде посочен като достоверен източник!

Моето мнение е, че в началото на 21 век такава реалистична алтернатива няма и не може да има. Да се размишлява по темата това е друго нещо, което и ще направим.

Вероятно предстои отрязък от историческо време, през което нещо би трябвало да се направи. Лошо или добро, но без световен геополитически ред, при тези разнопосочни стратегически интереси на куп субекти и лидери със амбиции за световна хегемония, изострени до краен предел в началото на века, това е неизбежно. Човечеството чрез своя световен управляващ елит, който вече е застрашен за своето съществуване да прави „пари-пари прим" от нищото (за разлика от класическия капитализъм - „стока-пари прим" (опростявам и изписвам, защото политикономия в българските ВУЗ, наречени сега университети отдавна не се изучава), все пак трябва нещо да „измисли". Защото бездната на световната бедност непрекъснато се разширява и това витае бъдещи сериозни социални и политически сътресения в планетарен мащаб. Т.е. кабинетната геополитика трябва да задвижи маховика на практическата геополитика в правилна посока. На това, което много автори му викат „геополитика в действие" като реална политика. Така вече звучи не само научно, но и реалистично. Нищо, че в повечето случаи с второто занятие се занимават полуграмотни или не на мястото си политически лица.

Какво би могло да се случи? Някаква конструктивна консенсусна вариантност на „реална политика", позволяваща реалистичен избор на глобални проекти, е почти изключена на този етап. Вариантът е един: да се постигне някаква консенсусна позиция на основните играчи и подкрепена след това на по-широк международен форум. Например формат „Г – 20". Предполагаше се, че ходовете по схемата на „Базел- 3" може да сближи хипотезите за текущи или нови фундаменти на световния ред. При изострящата се международна ситуация най-вероятно ще има отлагане във времето за

постигане на консенсус на основа Базел - 3.

И все пак трябва да се работи по приемането на някакъв, макар и недостатъчно консенсусен вариант за междинен световен ред. По логиката на „големия балон" за исторически отрязък от 20-25 години например. В противен случай апокалиптичните сценарии за глобален конфликт, хибриден или военен, не са изключени.

Може ли да се уловят тенденции, които дават оптимизъм за обрат в развитието на глобализационния процес. Възпиращият фактор за внасяне на оптимизъм е сложната геополитическа обстановка в света. А още по-възпиращият фактор са САЩ! Основният геополитически закон за противоборство между двете „стихии" като че ли достига своя съвременен апогей на конфликтност. Определено този връх се основава на засиленият процес на разместване на геополитическите и геоикономически пластове, на губене на позиции на властващата доскоро неолиберална парадигма за развитие на света, на засилване на икономическата, технологична и военна мощ на субекти, които търсят лидерско позициониране и признаване в глобалната политика и икономика, на започващото изместване на центъра, който дава главните импулси за развитие на световната икономика и финанси.

Фактът е неоспорим: **човечеството се намира понастоящем на върхна точка на агресивност между определящите световната геополитика субекти.** Постъпателна, разнолика и многоаспектна агресия се е настанила в арсенала на водещите външнополитическите субекти. На маргиналните субекти е отредена ролята да се подчиняват и пригласят на субектите, като „доброволно" преостъпват ускорено национален икономически, политически и военен суверинитет. Нещо повече, геополитическото напрежение се използва с пълна сила да се формулират, налагат и узаконяват международноправно определени имперски интереси. Процесът тече с пълна сила и на Запад и на Изток. С което се повишава градуса на напрежение, противоречия и потенциалната възможност за необратимост на глобални конфликти. При това се използват и смехотворни поводи като обвинения в допингскандали, провокиране на световни първенства и олимпиади, недоказани убийства на отдавна излезли от играта шпиони, за намеси в избори и т.н. На една доказана вече ненамеса на Русия (от американския Сенат една седмица преди историята в Солсбъри) в предизборната кампания на Д. Тръмп чрез кибер атаки, но с която се облъчваше негативно медийно световната общественост в рамките на няколко години, се противопоставя много меко (very soft) наистина мащабната намеса в полза на изборната кампания на същия президент на най-мощната западна социална глобална мрежа „Face Book". Английската медийна фирма Cambridge Analytica се оказва, че е манипулирала около 90 млн. американски гласоподаватели в полза на избора на Д. Тръмп. „Целта оправдава средствата"! С едно и също оръжие, в единият случай създаване на негативно обществено мнение срещу Русия, в другия, „мълчание на агнетата" при такава груба кибернамеса в американските избори. След това се оказа, че и други социални подвластни и създадени от американската технологична мисъл социални локални мрежи са събирали данни за 220 млн. американци! Т.е. за всички американски избиратели. Е, това е демокрация по „американски". Но да си спомним: когато някои суверенни държави като Китай и Русия понастоящем (срещу мрежата TELEGRAM) например въвеждат ограничения и регулации по различни съображения като ограничаване на порнографията, порноизстъпления, на преднамерено манипулирана информация в социалната интерсреда срещу духовни фундаменти и пр. се дигна неистов вой в защита на кибердемокрацията. Защо? Защото социалните мрежи се оказаха **чиста проба средство на информационната война като елемент на хибридната, която САЩ и други можещи субекти водят срещу целия свят.** И затова са създадени, да обслужват американските стратегически геоинтереси! И сега, когато изведнъж някой(и) са си позволили да ползват киберресурси срещу същите интереси, се заговори за предприемане на радикални мерки за контрол и регулиране на кибер пространството и социалните мрежи. Добре беше без контрол и регулиране, когато масивите с лични данни и други информационни ресурси изпълняваха своята целева функция срещу трети субекти! Но и тази

обективна потребност за контрол и регулации всъщност доведе изслушването на създателя на най-най-мощната социална мрежа в американския Сенат до принуждаването му да изрече заветните думи, че и „Русия може да се възползва от тази възможност“ да манипулира избори. Тази фраза сложи точка на организирания цирк с изслушването в защита на медийната демокрация. Целта е постигната – „поредно изобличение“ на вечния враг - Русия?

Някои максими на двуличие, двоен аршин, задкулисни хватки и мерзки манипулативни игри достигнаха своят циничен и аморален апогей в една ставаща все по-опасна глобална ситуация. Международното право започва да прилича на дохитлеровото време. Международната юрисдикция **тотално се денонсира, а международните органи като ООН**, СТО и др., обслужващи доскоро добре американския модел на глобализация, **са подложени на непрекъснато дискредитиране и принизяване на техните заложени функции**. Формални и задкулисни договаряния, грубо нарушаване на международни договорености и принципи за сътрудничество, тяхното формализиране до обикновен лист хартия без отговорности, едностранно и високомерно излизане от основополагащи договори (САЩ от Тихоокеанското търговско споразумение и Договора за климатичните промени), въвеждане на драстични митнически мита (от САЩ) в международната търговия, икономическите санкции срещу Русия, (без съмнение с геополитическа нацеленост), заиграванията с тероризма и т.н. Включително до цинични заиграванията със съдбата на отделни индивиди. Или може би в името на прокламираната максима за правата на човека може да се издигне във върховенство на цинизъм трагедията на един човек, а да се затворят очите пред трагедията на цял народ (иракският) - разсипана държава, над един милион жертви, пълна икономическа и социална безперспективност. При това да напомним: с една изключително груба и цинична лъжа пред целия свят, в ООН – наличието на химически оръжия в Ирак. Същият сценарий се прилага както при ракетните атаки срещу Сирия и в случая със семейство Скрипал в Англия. Какво от това, че в последствие също така по най-циничен начин грешката бе „коригирана“ (от САЩ) и извинена (от Т. Блеър след 12 години!). Но агресията бе извършена, държавата - разрушена, жертвите дадени!

Изложената фактология води до един съществен извод: на задкулисието и двойните стандарти на поведение в международното политика трябва да се заложат сериозни бариери. В противен случай светът ще върви по „утъпкания път”!

Битката между Пекинския и Вашингтонския консенсус

Има ли светлина в тунела? Тя може да се открие във внасящата определено мъдрост от Китай в **геоикономическата световна политика**. Несъмнено за **никаква безусловност** в техните стратегически виждания за процеса на глобализация не може да става въпрос. С излизането вече на предни позиции пред САЩ никой не може да гарантира за събуждащите се имперски амбиции и на тази страна. Те идват закономерно с апетита на своето мощно икономическо и технологическо развитие. Нищо ново в историята! Надеждата е, че ще бъдат вкарани в руслото на китайската древна духовност и добродетели и на етични кодекси на поведение. Но засега надежда!

Все пак основания има! Трудно може де се излезе от хипотетичните предположения. За Китай има много писано: книги, статии, оценки и пр. Впечатлението е, че повечето писания с в техен плюс. Този плюс контрастира на акумулирания минус на супер геополитическата сила - САЩ. Получава се нещо доста странно: Китай да стане коректив на САЩ в тяхната глобална политика. Коректив на глобализационния проект Въпросът е как? Като партньор или като равностоен противник?

Китай предлага на всички субекти **равностойно геоикономическо партньорство.** Без предварителни обвързващи геополитически и финансови клаузи. Натоварва се доброволно с прекомерни финансови (капиталови) ангажименти. Геоикономическата стратегия на Китай за изграждане на „геоикономически рингове” обхваща практически всички континенти. Мащабите са смайващи. Дават се възможности за равен старт на всички желаещи да участват в този **глобален геоикономически проект.** Не случайно вече

над 70 държави са подписали съответни договори за участие в него. **България не е между тях?** По същество проектът поставя всички участници на равностойна основа. Не предвижда „заобикаляне", „стесняване", „ограничаване" до „ликвидиране" и т.н. на трасета, преносни мрежи и магистрали. Финансово-икономическия подход на глобализация по „американски" трябва да отстъпи на геоикономическия подход по китайски. Съпротивата срещу китайския вариант на глобализация вече е организирана с изпитаните средства на западната идеологическа апологетика и геополитика.

Ако се разсъждава малко в друга светлина, става въпрос за сблъсък между Вашингтонския консенсус (неформална задкулисна договореност между сегашните стожери на американския модел на глобализация) и Пекинския консенсус, не формулиран официално като геополитика нито на национално, нито на международно равнище. Пекинският консенсус е работеща глобална платформа за геоикономическо сътрудничество, работно условно понятие, терминология, зад които се крие друга визия за глобализация. В какво се състои съществената разлика с Вашингтонския консенсус?

Пекинският консенсус залага на **инвестиционния подход, на съвместните инвестиции** без всякакви условности, за изграждане на **нова геоикономическа матрица на света.** Именно тя може да бъде отправната точка и за друг геополитически ред в последващите етапи на глобализация. **Вашингтонският** консенсус заложи и продължава да залага на обременителния с геополитически последствия и ограничения **финансов (икономически) подход**, генерирайки все нови и нови инструменти **на финансовия инженеринг.** Последствията от неолибералната глобализация по американски са повече от очевидни! Особено за субекта, член на Европейския съюз - България!

Заключение

Водещите субекти задължително трябва да проявят отговорна пред човечеството политическа воля и се върнат към изпитаните политически и дипломатически средства за смъкване на глобалното напрежението. В противен случай просто няма да имат историческо време нито за извинения, нито за прошка (освен към Бога в някоя последна секунда). Защото бъдещите поколения или ги чака физическо изтребление на Земята или духовно извисяване. Трети вариант не съществува! Картаген и Рим трябва да изчезнат като условни назидателни понятия, а основният геополитически закон пратен във вечно забвение. В противен случай общочовешкият глобализационен проект няма шанс на бъдеще.

---

1)Stars and Stripes, 25.01.2018

2) Историческите летописи сочат, че както подобно сега в американския Сенат, в Сената на древен Рим е имало „дежурен" оратор, който независимо каква е темата на дебата, винаги е завършвал с думите „Картаген трябва да бъде разрушен" ! Историческата аналогия е повече от поучителна и актуална. Днес тя би могла да звучи: „Третият Рим трябва да бъде разрушен"! Но и историческото продължението също е поучително: „разрушителят" (Рим) също се саморазруши?